

*Acten des Suydthollandtschen synodi, begonnen
binnen Schoonhoven den 9 Septembris 1597.*

Na aenroepinghe des naems Godts hebben hare behoorlycke credentien op dese vergaderinghe overgegeven de navolghende personen:

Wt de classe van Dordrecht:

JOANNES BECIUS,	}	dienaer	{	tot Dordrecht,
GODEFRIDUS OLDENDORPIUS,				tot Papendrecht,
ARNOLDUS VAN DER SWALUWE,				tot Westmase,
JAN PIETERSZ, ouderlinck der kercke tot Dordrecht.				

Wt de classe van Delft:

ARNOLDUS CORNELII,	}	dienaer	{	tot Delft,
JAN LOUWERISZ,				tot Schipluy,
JAN BARENTZ,				tot Ouderschie,
ROLAND CARPENTIER, ouderlinck tot Delft.				

Wt de classe van Leyden:

THOMAS VAN SPRANCKHUYSEN,	}	dienaer	{	tot Leyden,
WILHELMUS BAUDARTIUS,				tot Lisse,
ELEAZARUS PLATEVOET,				tot Noordtwyck,
Doct. PAULUS MERULA, ouderlinck tot Leyden.				

Wt de classe van der Goude:

HERMANNUS HERBERTZ,	}	dienaer	{	ter Goude,
LIEVINUS VAN DEN BORRE,				tot Schoonhoven,
TILMANNUS CUPUS,				tot Nieupoort,
JAN AERTSZ GRIP, ouderlinck der kercke tot Schoonhoven.				

Wt de classe van Rotterdam:

CASPAR VAN SWERINCKHUYSEN,	}	dienaer	{	tot Rotterdam,
HERMANNUS GREVINCKHOVIUS,				tot Delfshaven,
NATHANAEL PETRI,				tot Schiedam,
GHYSBRECHT GERRIDTsz, ouderlinck tot Rotterdam.				

Wt de classe van Gorichem:

OTHO TONSOR,	}	dienaer	{	tot Worchum,
ALBERTUS CELCAERT,				tot Vianen,
GERARDUS NIGER,				tot Leerbrouck,
WILLEM ROBBRECHTsz, ouderlinck tot Vianen.				

Wt den classe van den Briel:

NICOLAUS DAMMIUS,	}	dienaer	{	in den Briel,
NICLAES TIJCKMAKER,				tot Geervliet,
CORNELIS ARIENZON,				in Dirxclandt,
JAN WILLEMSz, ouderlinck in den Briel.				

Wt de classe van sGravenhaghe:

JOANNES UYTENBOOMGAERT,	}	dienaren	{	in den Haghe,
PETRUS EVERARD,				
ANDREAS RADEMAECKER,		dienaer		tot Ryswyck,

joncker ARENT SCHROOTS, ouderlinck in den Haghe.

Wt de classe van Woerden:

FRANCISCUS PITHEUS,	}	dienaer	{	tot Alphen,
SEGERUS CONINXBERGEN,				tot Bodegraven,
FLORENTIUS MARCI,				tot Arlanderveen,

CORNELIS ADRIAENSZ DONGHEN, ouderlinck te Woerden.

Syn mede uyt laste der E. heeren Staten van Hollandt ende Westvrieslandt verschenen d'Edele erntfeste joncker WILLEM VAN ZUYLEN VAN NIEVELDT ende de hoochgheleerde heere mr. LEONHARD CASEMBROODT, raet ordinaris in den Provinciaalen Rade, ende uyt laste des Noorthollandtschen synodi BARTHOLDUS WILHELMI ende WILHELMUS DE HAZE, kerckendienaren in de Beverwyck ende tot Haerlem, alle met behoorlycke brieven van commissie ende credentie ter vergaderinghe geexhibeert.

Syn vercoren tot praesidem JOHANNES UYTENBOOMGAERT, tot assessorem ARNOLDUS CORNELII ende tot scribam CASPAR VAN SWERINCKHUYSEN. Ende heeft ARNOLDUS CORNELII aen den synodum een vermaninghe gedaen uyt Act. 20 : 28.

1. *Resumptio der acten des laetsten synodi.*¹⁾ — Volghens syn ten eersten hernomen de acten des laetsten synodi, gehouden binnen Delft, ende hebben de ghedeputeerde des synodi op elck artyckel verthoont tghene sy volghende hare lasten dit voorleden jaer ghedaen hadden. Ende aengaende den eersten art. van de bevoorderinghe eens generalen synodi, alsoo men uyt het rapport verstondt, dat de broeders, tot dese saecke ghelastet by de kercke van Amsterdam, alsnoch niet en hadden connen uytrichten by de h. Staten Generael, die alvooren begeerden te hooren ghenoechsame redenen, waeromme de beroepinghe eens generalen synodi van nooden soude syn, soo is besloten, dat de ghedeputeerde deses synodi van nieuws sullen schryven aen de kereke van Amsterdam ende versoecken, dat se voorder op de saecke aenhouden. Sullen hen oock haren dienst aanbieden om ghesamenderhandt by de h. Staten dit werck te vervolghen ende te helpen stellen opt alderbequaemste soodanighe redenen van ghewichte, als daer sullen dienen om

¹⁾ In L ontbr. bij deze acte alle marginalia.

hare E. te persuaderen ende die ten deele in dese vergaderinghe syn verhaelt.

2. [*Paep van Hagesteijn.*]¹⁾ — Belanghende den paep van Haghenssteyn, art. 5 geroert, deselve was gheweert ende de plaetse met eenen dienaer voorsien.

3. [*Onstichtige schilderien in de kercken.*] — Oock was voorsien in de saecke van seekere onstichtelycke schilderyen in de kercken, volghende den last, art. 6 gegeven.

4. [*Veltlegers besorginge met predicanten.*] — Roerende het stuck van de besorginghe des veltlegers, art. 9, waren dit jaer by lotinghe twee dienaren uyt de quartieren deses synodi ghedestineert tot den legher ende daerbeneffens opt schryven der ghedeputeerden noch twee andere uyt de quartieren van Gelderlandt ende Overysse, die nu teghenwoordelyck in den legher dienden. Waerover goetghevonden is, dat men int toecommende op den begosten voet van lotinghe noch sal continueren. Evenwel naerdien men verstondt, dat eenighe steden claechden van niet te moghen hare predicanten ontberen, soo is gheconsenteert, dat in sulcken ghevalle yemandt van den platten lande ghenomen mach worden, welverstaende dat men gheen en neme, dan die bequaem ende wel begaeft syn. Ende alsoo in den legher twee dienaers niet ghenoech en syn, ghelyck men verstaet tselve oock de meeninghe te syn van syne Excellentie, soo sullen de ghedeputeerde des synodi aen de kercken van d'andere provintien schryven, ten eynde elke provintie eenen ordinaren bequamen dienaer tot den legher mach bestellen.

5. [*Homade.*] — Van de saecke van Homade, art. 12, wordt den ghedeputeerden des synodi midts desen belastet den heere VAN POELGHEEST, die tot noch toe niet veel ghehoors en heeft ghegeven, nochmaels aen te spreken ende te versoecken de handt te houden, dat syne ondersaten met een goet dienaer versorcht moghen worden. Ende indien hierin noch ghebreck valt, sullen syt met voorgaende waerschouwinge den E. heeren Staten remonstreren. Wort oock den ghedeputeerden des classis van Leyden belastet met haren classe van dese saecke wyders te handelen.

6. [*CASPAR VAN BYGARDEN.*] — Van CASPAR VAN BYGARDE (geroert art. 18) was verstaen, dat hy hem noch niet stille en houdt, ghelyck hy oock

¹⁾ Dit en de volgende tusschen [] geplaatste marg. zijn overgenomen uit M.

teghenwoordelyck door brieven aen dese vergaderinghe claecht over de acten, in voorgaende synoden met hem ghehouden, ende met namen over de handelinghe des Gorichemsens synodi, die hy seydt een injurieuse, schandelycke ende onwaerachtighe acte naer synen rugghe teghen hem geediceert te hebben, soo syn woorden luyden. Gheeft oock voort, dat noydt in synodo de leere der kereke, daervan hy de contrarie sustineert, bewesen is ende definitivelycken gheoordeelt de waerheydt Godts te syn. Daeromme hy begheert, dat tselve alsnoch gheschiede ende dat men uytspreecke doe uyt Godts woort, off dese propositie (die hy bevecht ende daerteghen hy settet syne contrarie propositie) waerachtich is: dat namelyck Godt den mensche in de wet beloeft heeft het eeuwige toecommende leven, met conditie, ist dat hy se alle syn leven langh volcommelycken onderhoudt. Versoeckt oock wederomme, dat men hem een kerckendienst gheve (dwelcke hy claeght hem van den synodo verhindert te worden) om met andere dienaren syn huys te moghen voorstaen ende onderhouden ende syn ghaven met blyschappen te moghen besteden. Waerop de synodus, grootelycx gheoffendeert in de onbeschaemtheydt, styffsinicheydt ende eyghendunckentheydt deses mans, die met calumnien ende onghefondeerde clachten de kercke t'onrechte beswaert, nochmaels verclaert te persisteren by de resolutien, soo in den laetsten synodo als in de voorgaende ghenomen. Wort oock by de broederen, die hier syn ende present waren in den synodo tot Gorchum (alwaer expresselyck over de twee daghen in volle vergaderinghe met hem gehandelt is) verclaert, dat tghewoelen der kercken van de wet Godts, twelck hy bestryt, int breede teghen hem bewesen is volghende de memorien daervan synde, dat oock niet dan oprechtelyck met hem gehandelt is. Daeromme de synodus daerby laet blyven, doch sal men cortelyck, tghene voorsz. is, aen hem uyt den naem des synodi schryven met ernstighe belastinghe, dat hy hem stille houdt, ghelyck hy met syn eyghen handt beloofd heeft ende schuldich is te doen, opdat hem syne alimentatie van de h. ¹⁾ Staten (volghens de waarschouwinghe hem daervan ghedaen by de h. Staten in den synodo tot Delft) niet benomen worde. Doch sooverre hy voortgaet onrust te maecken, soo wordt de ghemeente van Delft, daer hy woont, bevolen naer kerckenorderinghe teghen hem te handelen.

7. [AMSING.] — Alsoo men JAN AMSINGH (waervan art. 19) niet en heeft connen commen te spreken, hoewel hy sich een langhe tydt binnen Haerlem ghehouden heeft, soo sullen die ghedeputeerde alsnoch aerbeyden

¹⁾ „h” L heeft „Heeren Gecommitteerde der Heeren.”

ter gheleghentheydt de resolutien van de voorgaende synoden te effectueren. Want men seeckerlyck verstaet, dat hy in de voorighe bitterheydt teghen de kercke ende in synen ergherlycken wandel volherdet.

8. [ALBERT JANSE.] — ALBERT JANSZ was by de ghedeputeerde des synodi in presentie van die van den classe van Gorichum geexamineert ende gantsch onbequaem bevonden. Daeromme hem, volgende den last des Delffschen synodi art. 20, bevolen is vant predicken te desisteren. tWelck alsoo hy noch (ghelyck men verstaet) niet en doet, soo sullen de ghedeputeerde hem tselve nochmaels belasten. Ende inghevalle van voordere onghesoemheydt sal den classis van Gorichum tselve den ghedeputeerde aendienende ende sullen naer onderlinghe communicatie bevorderen, dat in de kercken van Bommel ende Gorchum van den predickstoel verclaringhe voor den volcke werde ghedaen, dat men den voorsz. ALBERT JANSZ voor gheen dieneraer der Ghereformeerde kercke, maer voor eenen looper ende scheurmaecker houden ende vermyden sal.

9. [GILLIS VAN COUWENBERG.] — Dierghelycke verclaringhe sal oock sonder langher vertreck (alsoo tselve noch niet en is gheschiet) ghedaen werden teghen GILLIS VAN COUWENBERGHE in de steden van Heusden ende Geertruydenbergh, sooverre hy in syn onordentlyck predicken noch voortgaet, ghelyck men verstaet, dat hy sedert de resolutie des laetsten synodi art. 21, teghen hem ghenomen, ghedaen heeft. Ende sal de classis van Gorchum de ghedeputeerde des synodi verwittighen van tgene sy hierinne ghedaen sal hebben.

10. [*Danswyck.*] — Was by de ghedeputeerde des synodi, volgende haer last art. 22, gheschreven aen de broederen van Danswyck ende hen ten wedersyden vermaninghe ghedaen tot christelycke vrede ende eenicheydt. Waerop die van Danswyck, weder andtwoordende ende de broeders bedancende, naerder overgheschreven hadden de gheleghentheydt der kercke int Grauwemonnincken clooster aldaer. Waerby goetghbevonden is de saecke te laten berusten tot op den generalen synodum, alsoo de broeders verclaren nu tevreden te syn ende de voorsz. saecke tot de synode generael refereren.

11. [ADAMUS BILICHIIUS.] — Aengaende ADAMUM BILICHIIUM, van wien gehandelt wordt art. 23, hebben de ghedeputeerde aenghedientd, dat hy voor eenighe maenden by requeste versocht hadde landtwinninghe aen syne Excellentie. Waerop syne Excellentie hem hadde gheordonneert voort

eerste met een oprechte bekentnisse der waerheydt sich te versoenen met der kercken, volghende twelcke hy een langhe belydenisse syns ghelooffs, int Latyn gheschreven, overghesonden hadde, die den ghedeputeerde des synodi ter handen ghestelt synde om by hen geexamineert te worden, van hen bevonden was niet in te houden, dat de leere der Ghereformeerde kercke contrarieerde. Voorder dat hy se meestendeel hadde ghestelt teghen de dwalinghen der Roomsche kercke, maer hadde sommige leerepunten, daervan by hem noydt controversie en was ghemoveert, wel moghen naerlaten, ende wederomme andere dinghen wat claerder ende breeder uyt-drucken ende teghen de erreuren des pausdoms beter dirigeren, met welcke verclaringhe haers oordeels de ghedeputeerde de voorsz. belydenisse weder hadden overghegeven. Waernaer voorder is ghevolcht, dat de voorsz. ADAMUS (aen den synodum ¹⁾) over een wyle gheschreven hebbende seeckere schuldtbekentnisse ende versoeck om met de kercken te versoenen met volcommen submissie ondert oordeel des synodi ende hooghe belofte van beteringhe) selve in persooone voor dese vergaderinghe nu is verschenen ende heeft de broeders mondelinghe ghebeden, dat sy hem synen val ende grove erghernissen om Christi wille vergheven souden willen ende hem opnemen. Waerop hem ghevraecht synde, off hy persisteerde by de schuldtbekentnisse aen den synodum by hem ghesonden ende hier ghelesen, item by de submissie ende belofte, in syn missive begrepen, heeft gheantwoordt: ja. Waernaer hem voorghehouden synde de swaricheydt der erghernisse, by hem ghegeven, ende syne sonde teghen Godt, dewyle hy soo langhen tydt in valschen schyn ende met een vermomt aensicht ghewandelt hadde int huys des Heeren ende met namen hem voorgheleydt synde de calumnien, daermede hy de kerckendienaers, classen ende synoden soo valschelyek in syn schryven hadde beswaert, nadat hy weder verhaelt hadde met weemoedicheydt ende tranen de bekentnisse syns schulds ende beloeft beternis van alles, heeft hem de vergaderinghe in versoeninghe met blyschap ende handtghevinge opghenomen, midts hem voorhoudende (volghende de resolutie hierop rypelyek ghenomen), dat hy syn Latynsche confessie, daervan de capita ende de conclusie de vergaderinghe waren ghehoont, in Duytsch met den druck uytgeven soude, doch deselve alvooren met kennisse ende hulpe der ghedeputeerde des synodi vercortet ende in sommige stucken wat herstelt ende eyghentlyker teghen de dwalinghen des pausdoms ghe-dirigeert synde, met byghevoechde verclaringhe van syn hertgrondich berou van syne mishandelinghe. Item dat in de kercken van sGravesande, Wieringhen ende Montfoort (daer hy ghedient heeft) van synentweghen

¹⁾ „aen den synodum” ontbr. in M.

publicatie soude werden ghedaen van den predickstoel van dese syne schuld-
bekenentisse ende wederopneminghe, waertoe aen die van Wieringhen ende
Montfoort (die onder dese synode niet en staen) versoeck sal werden ghe-
daen. tWelek alles de synode alsoo goetghervonden heeft, ten eynde de
wederkeeringhe ADAMI allesins kennelyck mochte werden, ghelyck synen
val alomme tot kennisse ghecommen is, ende ghelyck hy vele menschen
heeft bedroeft, velen oock den mondt openghedaen tot lasteringhe, dat
wederomme allenthalven de vrome verblydt ende de vyanden der waerheydt
beschaemt ghemaect mogen werden, waerinne ADAMUS heeft verwillicht.
Ende na ernstighe ende broederlycke vermaninghe, aen hem ghedaen, is
van dese versoeninghe ghemaect acte, die hem is medeghegeven. Is mede
hiervan gheschreven aen de kerckendienaers tot Arnhem, alwaer hy hem
langhe onthouden heeft, ende die tot syne wederoprechtinghe ghearbeydt
ende aen dese vergaderinghe gheschreven hadden.

12. [JOH. ANDELIUS.] — Aangaende JOANNEM ANDELIUM, daervan ver-
maendt wert art. 24, alsoo men verstaet, dat hy in een andere kercke
dienst heeft aenghenomen ende van der Goude vertrect, ende de synode
niet en wiste, wat hem hiertoe moveerde, daer hy nochtans behoort hadde
syne motiven te openbaren, dewyle hy by weten ende versoeck van de
gecommitteerde raden ende de ghedeputeerde des synodi in den dienst ter
Goude ghestelt is gheweest, soo is besloten, dat de voorsz. ghedeputeerde
hem hiervan vermanen ende de oorsaeken syns vertrecx hem affvragen.

13. [*Catechismus predicken ter Goude.*] — Roerende het ander deel vant
voorsz. 24^e artyckel is by de ghedeputeerde gherapporteert, dat sy door
brieven aen den kerckenraedt ter Goude hadden vereyscht, off het predi-
ken des Catechismi in de kercke aldaer weder inghevoert was, ende dat
burghemeesters ende regeerders der stede van der Goude gheantwoort
hadden in sulck schryven seer verwondert te syn, item niet gheraden te
vinden, dat de Catechismus in de kercke aldaer soude gheleert worden,
want trolck off uyt swaekheydt off doort cleynghe looff, dat se aen den
Catechismus stellen, daerdoor hen grootelycx souden verargeren ende
tghehoor (dat tot verwonderinghe toe zedert het schorten des Catechismi was
vermeerdert) wederomme tot onverwinnelycke schade verminderen soude,
item dat sy, soo sy in toecomende tyden oorbaer vonden den Catechis-
mus ghepredickt te worden, tselve niet laten souden te gheschieden, alles
volghende den brief, in de vergaderinghe voorghelosen, sonder dat den
kerckenraedt eenich andtwoort (soo de ghedeputeerde seyden) hen toegehe-
voecht hadde. Item dat sy andermael hadden gheschreven aen den kercken-

raet, maer dat HERMANNUS alleen weder gheschreven hadde aen een van den ghedeputeerden, begheerende dat men om eenighe adiaphora gheen nieuwe moeyte en soude maecken, ende voorder wat den staet syner ghemeente aenginck hem ghedraghende aent rapport, by de visitatores des classis te doen. Welck rapport vooreerst by den synodo is ghehoort ende verstaen, dat sy bevonden hadden, dat in de kereke ter Goude (behalven tnaerlaten des Catechismi) den doop na tgeven van den seggen bediendt werdt, ende in de plaetse van affvraginghen voor den doop simpele vermaninghen ghebruyckt worden, dat oock noch eenighe lidtmaten der kereke ongherust waren ende om redenen, die sy meenden te hebben, haer uyt den ghehoore absenteerden, met welcke de visitatores seyden noch in handelinghe te syn. Hierover de synodus, latende het doen der visitateurs in syn gheheel, waerinne sy vermaent syn trouwelyck voort te gaen, heeft voort eerste gheoordeelt, dat men den brieff der ghedeputeerden niet en behoorde opt stadthuys te brenghen, ende dat van den kerckenraet qualyck ghedaen was, dat se op de brieven van de ghedeputeerde selve niet en hadden gheantwoort, synde tselve een specie van cleynachtinghe. Is HERMANNUS mede vermaent, hoewel het leeren des Catechismi op den predickstoel, in sulcke forme van vragen ende andtwoorden ghestelt, in hemselven gheen bevel heeft in de heylighe schreftuere, dat nochtans een forme van Catechismus, dat is van een sommier vervat der fundamenten der christelycker religie in de kercken te hebben ende te leeren een apostolisch ghebruyck is, als blyckt uyt Heb. 6: 1, ende t'allen tyden in de kereke is onderhouden, ende heeft seer groote nutticheydt inne, daerom het in dien deele niet voor middelmatich beboort gehouden te worden ende met namen dat hy schuldich was den Catechismum te leeren volghende de beloftenisse, die t'andere tyden den kerckenraet ende oock de burghermeesteren in syne reconciliatie ghedaen ende hy oock aenghenomen hadde, om namaels daertoe te aerbeyden, dat de Catechismus van hen gheleert soude werden, twelck oock grootelycx diende tot syne reputatie by de kercken ende tot verseeckeringhe, dat hy deselve fundamenten der suyver leere met andere vrome kerckendienaren heeft. Waerop HERMANNUS verclaerde, dat hy synenthalven gheen swaricheydt hadde in den Catechismo met de verclaringhe, by hem daerover ghedaen ende in de acte van reconciliatie uytghedruckt, oock mede bereydt ende willich was denselven te leeren, ende soo het de magistraet beloofd hadde, begeerde deselve op hare belofte mede wel te vermanen. Is hem gheseydt, dat hy schuldich was, al waert dat het de magistraet niet beloofd en hadde, deselve te onderrichten, dat het alsoo behoorlyck was te gheschieden. Is eyndelyck gheresolveert ende HERMANNUS voorghehouden, dat de ghedeputeerde des synodi sullen commen ter Goude ende den magistraet verthoonen, dat de predicatie des Catechismi weder

behoort inghevoert te werden, met alle soodanighe redenen, als daertoe sullen dienen, ende dat tselve niet en behoort van mynh. belettet maer ghevordert te worden, principalyek dewyle hare E. in de reconciliatie HERMANNI beloofd hebben haer te beneerstighen, dat sulcx gheschiede, ghelyck oock de broeders in de opneminghe HERMANNI daerop ghesien hebben, ende andersints noch meer swaricheyds in deselve souden hebben ghemaect. Ende sal HERMANNUS by de ghedeputeerden hem vinden, wanneer se mynheeren sullen aenspreken, ende deselve trouwelyck helpen vermanen tot tghene voorsz. is ende synen bereyden wille tot het leeren des Catechismi rondelyck verclaren, twelck hy alsoo aenghenomen heeft te doen. Sullen oock de ghedeputeerde mynheeren belanghende haren brieff onderrechten, dat de judicature van de voorstellinghe der leere der waerheydt ende van de wyse om tvolck te onderrechten in de fundamenten des ghelooffs den magistraten niet toe en comt maer den kerckendienaren, dien de Heere tselve opgheleydt heeft, ende dat men tvolck in den quaden smaeck, die se moghen hebben in de voorsz. fundamenten, niet en behoort te ghelooven ²⁾ maer hen altyt voor te draghen tghene noodich is, ghelyck ³⁾ men oock verstaet, dat ter Goude vele onder den volcke syn, die een lust hebben om den Catechismus te hooren ende geargert syn, dat deselve daer niet ghepredict wordt. Dit sullen de ghedeputeerde den h. magistraten alsoo mondelinghe voordraghen ende (soot noodich is) oock een schreftelyck vertoogh daervan doen.

14. [EVERHARDUS BOMMELIUS.] Was gheschreven aen die van Groeninghen, volghende den last gegeven art. 25, in wat manieren EVERHARDUS BOMMELIUS uyt Hollandt ghescheyden is. Ende alsoo de voorsz. BOMMELIUS de kercken van herwaertsover van de erghernissen by hem ghegeven noch niet en heeft voldaan ende tot kennisse des synodi was ghecommen, dat hy evenwel voorghenomen hadde den dienst tot Benschop, daer hy beroepen was, aen te nemen, soo sal men uyt dese vergaderinghe den raet van syne ghenade VAN HOHENLOO (onder wiens jurisdictie de voorsz. plaetse behoort) van de ghelegentheydt des voorsz. BOMMELIUS adverteren ende versoecken, dat hy tot den dienst niet en werde toeghelaten, totdat hy met de kercken versoendt sal wesen.

15. (*Waerseggers weren.*) — Nopende het weeren van de waerseggers ende dierghelycke, geroert art. 26, daerinne werdt noch cleyne beteringhe ghespeurt. Ende is hier bysonder clachte ghedaen over eenen CORNELIS

¹⁾ „ghelooven” L heeft „gelieven.” ²⁾ „ghelyck” L heeft „dewijle.”

GERRIDTSZ, meest syn residentie houdende in den Haghe (alwaer hy eertyts in hechtenisse gheweest maer weder vryghelaten is), die alomme, principalyck ten platten lande in Delfslandt, Schielandt, Rhyndant¹⁾, veel quaets onder de huysluyden doet, hem onderstaet verborghen gheldt in der aerden aen te wysen, gheeft voor, dat hy met den enghelen ende der affghestorven gheesten spreeckt, dryft het vaghevier ende bedevaerden door voorstellinghe van eenighe apparitien, de pauselycke superstitionen den eenvoudighen opentlyck inplantende ende deselve met hooghe dreyghinghe des helschen viers vant ghehoor des goddelycken woordts afftreckt etc. Ende wort den ghedeputeerden des synodi midts desen last ghegeven myne h. den Staten vertoogh daarvan te doen, ghelyck oock mynheeren de ghecommitteerden op desen synodo aenghenomen hebben tselve te bevorderen, ten eynde het gheremedieert werde.

16. [*Onstichtelike uytstekende teecken en of berden.*] — Roerende het weeren van d'onstichtelycke uytstekende ofte uythanghende teecken en berden, art. 30, daer noch niet veel van ghedaen is, sal van den kercken-dienaren by de particuliere officiers ende magistraten voorder om beteringhe aengehouden werden.

17. [*Die haer selven ombrengen.*] — Van deghene, die haerselven ombrengen, hadden de ghedeputeerde des synodi vertoogh ghedaen aen den Rade Provintiael, volghende hare commissie art. 31. Ende was by myne heeren aenghenomen daerop te letten, maer is toch toe gheen sonderlingh effect ghevolcht. Doch alsoo mynheere de raetsheere CASEMBROOT verclaerde, datter begost was ordre in ghestelt te worden, soo is syne E. ernstelyck versoecht de handt aen te houden, datter eyntelyck mach werden inne versien.

18. [*Examineren der studenten tot Leijden met overstaen der gedeputeerden des synodi.*] — De classis van Leyden hadde sich beclaeght by de ghedeputeerde over de resolutie, art. 43 ghenomen, belanghende het examen der studenten, die men wil ghebruycken tot den dienst der kereken. Maer hare redenen, hier ghehoort ende overgheweghen, en syn niet ghenoechsaem gheachtet, want de vergaderinghe verstaet, dat het overstaen van eenighe ghedeputeerde des synodi over d'examinatie der studenten, die by de professours ende de classe gheschiet, niet en strydt teghen den 18^{en} art. des generalen synodi, ghelyck die van Leyden meenen; dat oock de professours noch de classis hierdoor niet vercoort syn, maer dat het diendt tot meerder

¹⁾ „in Delfslandt — Rhyndant“ ontbr. in M.

verseeckertheydt van de bequahemheydt der dienaren. Persisteert daeromme de synodus by hare voorighe resolutie. Ende sullen de ghedeputeerde aen den classen van Leyden schryven, dat se sich conformere met andere classen ende gheen swaricheydt meer en maecke.

19. [*Prediken der proponenten.*] — Belanghende het predicken der proponenten sullen de classes wederomme haer vermaendt houden, dat se tselve niet en laten gheschieden, tensy datter een professeur ofte predicant by sy om redenen, in den voorleden synodo verhaelt.

20. [*Disorderen in den lande te beteren.*] — Eyndelyck aengaende de vordere commissien, den ghedeputeerden gegeven, van seeckere misbruycken ende disordren mynh. den Staten aen te dienen om ghebetert te moghen werden, als van de superstitionen, openbaerlyck in den lande gheoeffent art. 11, van de matrimoniale saecken ende echtmydinghe der Wederdooperen art. 13, vant placcaet van de scholen soowel teghen de ghemcene papen als teghen de Jesuiten art. 15, van de ghelyckheydt der feestdaghen art. 16, van de licentie int drucken van alderley boecken art. 26, van de ontheylinghe der sabbathen art. 29, vant trouwen der onghedoopten met den ghedoopten art. 35, ende van de sobere gagien der schoolmeesteren etc. art. 36, is by de ghedeputeerde laetstleden Martio van desen allen een lanck ende ernstich vertoogh ghedaen aen de h. Staten van Hollandt ende Westvrieslandt uyt den naem der kercken niet alleen van Zuydhollandt maer oock vant Noorderquartier, derwelcker ghedeputeerde sich mede adjunct ghevoecht hadden in desen. Ende waren in de remonstrantie noch sommighe andere dinghen gheinsereert, die t'andere tyden waren verthoont maer niet ghebetert. Alles naer luydt der remonstrantien selve, die de vergaderinghe voorghelesen is. Waerop mynheeren de Staten belooft hebben te sullen letten ende ordre stellen naer vermoghen ende sullen de ghedeputeerde daerop naer gheleghentheydt aenhouden.

21. *Resolutien op de saecken, den gedeputeerden vorder voorgecomen.* — Naer resumptie der acten des voorleden synodi is ghelettet opt rapport der ghedeputeerde van de voorder voorghevallen saecken. Ende eerstelyck aengaende de kercke van Woerden, die selve verclaert hadde neffens D. BOXHORNIIUM noch eenen kerckendienaer te begheeren maer noch gheenen en hebben, is geoordeelt noodich te syn, dat de voorsz. kercke met eenen tweeden dienaer voorsien werde, ten eynde de begoste reformatie aldaer te beter ghevordert mach worden, waertoe de ghedeputeerde des synodi, soo het van nooden is, mede sullen helpen aerbeyden.

22. [*Ordinantie van geen boecken, rakende de religie, te drucken sonder visite.*] — Voorts wordt bevonden, dat d'ordonnantie des synodi van gheen boecken int stuck van de religie uyt te gheven sonder alvooren ghesien te syn by de ghedeputeerde des synodi van sommighen niet en is onderhouden. Worden daeromme alle dienaren ende ouderlinghen midts desen vermaendt sich hierinne behoorlyck te quytten.

23. [JOHANNES BACKHUSIUS.] — JOANNI BUCKHUSIO, dienaer tot Iselsteyn, wordt toeghestaen op syn versoek aen de ghedeputeerde, dat hy sich by provisie sal voeghen tot de classe van Woerden, totdat naerder ordre in de plaetsen daerontrent ten respecte van de kerken sal ghestelt worden.

24. [*Examen der nieuw aengecomen dienaren.*] — Noch hebben de ghedeputeerde aengegeven de examinatie der nieuwer aengecommen dienaren, over welke sy dit jaer ghestaen hadden. Ende is opt voorstellen derselver (ter occasie van tghene hen in de voorgaende¹⁾ was voorghevalen) goetghevonden by dese vergaderinghe, dat voortaan alle die dienaren des classis, sooveel doenlycken is, sich sullen laten vinden by de examinatie, ten eynde sy alle van de gheleghentheydt des geexamineerden kennisse moghen draghen ende met ghemeene stemmen advyseren, item dat de lidmaten des classis stemmen sullen, naerdad de ghedeputeerde des synodi eerst haer advys gegeven sullen hebben. Worden oock alle classes midts desen vermaendt wel toe te sien, dat sy volghende de voorgaende synodale ordonnantie eerst in hare vergaderinghe wel beproeven ende oeffenen denghenen, die ter examinatie ghestelt sullen worden.

25. [*Ondersoek op de visitatien.*] — De visitateurs der classen syn ghevraecht, off sy in hare visitatie yet bevonden hadden, dat hier behoeven soude aenghedient te worden, ende hebben gheantwoort: neen. Dan is ghemoveert, oft niet goet en ware eenighe generale visitateurs te stellen, die tgheweete jaer door visitatie souden doen van alle classen ende op de voorvallende ghebreecken letten ende aen den synodum rapport doen. Maer dewyle dit een saecke is, die met voorweten van de classen behoort ghedaen te werden, soo sal daarvan teghen taenstaende jaer een gravamen uytgheschreven werden.

26. [*Resolutien op de poincten, daerop dese synodus beschreven is.*] — Aengaende de poincten ende gravamina, die op desen synodum uytgheschre-

¹⁾ „voorgaende” L heeft „voorgaende handelingen.”

ven syn, wordt bevonden, datter vele dinghen onder syn, die in voorgaende synoden syn voorghedraghen ende daerop oock resolutie is ghenomen, die van des synodi wegghen wel te wercke is ghesteldt, maer het schortet aen de executie, welcke aen de h. Staten oft andersints dependeert ende den synodo (die sulcx leet is) niet en mach gheweten werden. Is derhalven een generale andtvoort op alle soodanighe poincten, die nu hier weder commen, dat daerinne de synodus niet anders can ordineren als voorder aen te houden by mynh. de Staten ende andere, daert behoort, volghende tghene hierboven art. 20 is ghestatueert.

27. [*Diaconien.*] — Wat particulierlyck belanght het stuck van de diaconie, gravam. 1 gheroert, naerdien men verstaet, dat tot sommige plaetsen in de classe van Leyden, Woerden ende elders de diaconie der kercke verhindert werdt tot achterdeel der kerckelycke bedieninghe ende der armen, soo worden de ghedeputeerde des synodi belast hiervan te remonstreren ende aen te houden aen de ghecommitteerde raden ende, soot noot doet, aan de h. Staten selffs, opdat daerinne versien ende d'oortgens, tot den armen ghedestineert, by hen ontfanghen moghen werden.

28. [*Druckfaulden in de bibels etc.*] — Datter gheclaecht wordt, gravam. 2, dat de bybels ende andere goede boecken in theologia met groote faulden ghedruckt worden, tselve can ghenoechsaem verbeterd worden door de particuliere overheden der plaetsen, daer sulcx valt, aen welcke overheden de kercken respectivelyck versoecken sullen, dat hare E. de drukkers ernstelyck belasten op de correcture der boecken wel te letten.

29. [*Refutatie vant boecxken COSTERI.*] — Van de refutatie des boecxkens COSTERI, gravam. 4, soude tselve van den kerckendienaren wel connen ghedaen werden, ghelyck de materien aengaende de leere, int voorsz. boecxken vervatet, by den onsen hier ende daer vele verhandelt syn. Dan alsoo de dienaers elaghen, dat se met de wercken haers diensts (die den gheheelen persoon vereysschen, wanneer men sich behoorlyck wil quyten) te seer beladen syn, soo is goetghbevonden, dat de professores theologiae tot Leyden, dient eyghentlyck toecompt de leere met openbare disputatien ende schreften te defenderen, by de ghedeputeerde versocht sullen worden in desen ende dierghelycke te willen aerbeyden. Daerentusschen vindt de synodus goet, dat de dienaers, die met de gaven den tydt ende gheleghentheydt souden moghen hebben, mede wat doen met schryven ende oversetten midts onderhoudende de ordonnantie, hierboven art. 22 vernieut.

30. [*Afgoderien ende superstition te Montfoort.*] — Opt 5^e gravamen, aengaende particulierlyck de superstition ende openbare affgoderien, die te Montfoort gheschieden tot groot nadeel van den naestghelegghen classe van Woerden, sullen de ghedeputeerde des synodi tselve levendich verthoonen soowel aen syne Excellentie als aen de h. Staten. Sal oock yemandt van den kerckendienaren te Rotterdam adjunct met den dienaer op Delffshaven mynvrouwe VAN MERODE hiervan aenspreken ende bidden, dat hare G. hierinne helpe remedieren.

31. [*Burse tot Leyden te becomen.*] — Om tot Leyden te moghen vercryghen eenighe burse ofte tafel van minder pryse etc., gravam. 7, is geraden ghevonden, dat de ghedeputeerde des synodi dese saecke met den professoren in communicatie sullen legghen ende met raet derselver den h. advocaet vant landt ende andere heeren aendienen om de saecke tot beter ghelegentheydt te prepareren.

32. [*Vermeerderinge der tractamenten.*] — Opt 9^e gravamen, van de vermeerderinghe der tractamenten der kerckendienaren, wort bekend, dat de clachten derselver rechtveerdich syn, want d'experientie leert, dat de dienaers in groote schulden gheraken, ende dat den dienst in lasteringhe comt ende vilipendie, ende vele dienaers haer ampt bedienen met suchten etc. Is derhalven besloten (in conformiteyt van de resolutie by die van Noorthollandt, in haren laetsten synodo over deselve clachte ghenomen), dat de ghedeputeerde des synodi om verbeteringhen der gagien der dienaren versoeck sullen doen aen mynh. de Staten met voorstellinghe der bovenghemelde redenen ende dierghelycke andere meer. Ende alsoo de gheestelycke goederen tot dit ghebruyck syn ghedestineert, soo sullen de ghedeputeerde hare E. versoecken, dat se emmers de gheestelycke goeden, die noch overghebleven syn, onvercocht willen laten, ten eynde de kerckendienst behoorlyck onderhouden mach werden met vaste bestendighe middelen. Ende aenghesien groote clachten van de dienaren comen, dat se van de dronckaerts ende andere bespottet werden, omdat se uyt de verpachtinghe van de imposten ende andersints worden onderhouden, streckende tselve tot groote verachtinghe des diensts, soo sal men meteenen versoecken, dat hare E. (nadat se sulcx goetvinden sullen) andere stichtelycke middelen in de plaetse van dien willen ordonneren.

33. [*Predicanten stellen int land van Heusden ende Altena.*] — Nopende het 10 gravamen, van int landt van Heusden ende Altena eenighe vrome predicanten ghestelt te worden onder sauvegarde, is goetgevonden, dat de

ghedeputeerde des synodi tselve aen de h. Staten Generael ende particulier ¹⁾ na eysch der saecke sullen versoecken, ghelyck oock niet ongeraden wert ghevonden van Sevenbergen ende de Langhestraet (daervan hier voorgheslaghen is) by hare E. mede te vermanen.

34. [*Lyckpredicatie.*] — Sullen de ghedeputeerde des synodi de classis, in welke de lyckpredicken (soo genoteert wert gravam. 13) gheschieden, ernstich vermanen deselve, volghende de kerckenorderinghe generael, naer te laten ende goede toezicht te nemen, off de meeninghe des synodi naerghecommen wordt, bysonder dewyl men bevindt, dat soodanich werck een consequentie maeckt in andere kercken, ende de dienaers in groote moeyte ghebracht werden.

35. [*Trouwen van die van elders comen.*] — Op 14^e wordt den dienaren wederomme vernieut ende belastet dieghene, die van elders comen, te ²⁾ trouwen, voordat se ghenoechsame attestatie van de plaetse harer laetster residentie ghesien hebben, twelek onderhouden sal worden selffs in regard van de proclamatie over alle dieghene, die niet ten minsten een jaer sullen ghewoont hebben ter plaetse, daer se gheproclameert ofte ghetrouwt begeeren te syn.

36. [*Attestatie der arme passanten.*] — Van de attestatie der armer passanten, gravam. 15, wordt den kerckendienaren wederomme belastet volghende d'oude ordonnantie, dat se in alle attestatie aenteeckenen, vanwaer de passanten comen, waer sy henen willen, wanneer sy vertrocken syn ende hoeveel hen gegeven is, besegelt ofte emmers van twee onderteeckent. Ende soo wat attestatie dese dinghen ofte een van dien niet en sullen hebben, die en sal men niet aennemen. Ende met namen sullen gerefuseert werden de attestatie, die gegeven syn om hier ende daer eenich subsidie te gaen halen, dewyle tselve tot groot overlast der diaconen strect ende een maniere van bedelrye is.

37. [*Vervolgingen in Brabant etc.*] — Op de 1^e vraghe (gravam. 17) vant weeren der vervolginghen, die van nieuws beginnen in Brabant etc., is gheadvyseert, dat het niet quaet en sal syn, dat de ghedeputeerde des synodi tselve den h. Staten aendien.

38. [*In synodo niet censureren, die in de classe gecensureert zijn.*] — Op de 2^e vraghe (gravam. 18) wort gheandtwoort, dat den synodo niet

¹⁾ „Generael ende particulier” ontbr. in M. ²⁾ „te” M heeft „niet te.”

toestaet de soodanighe wederom te censureren, die van de classe syn ghe-censureert in deselffde saecke, welverstaende indien de censure in den classe behoorlycker wyse ghedaen is, insonderheydt als een dienaar wat doet teghen een expresse resolutie des synodi, die van consequentie is, soo mach de synodus, tselve tot hare kennisse commende, wel met een bysondere vermaninghe censureren. Uyt welcke andtwoorde oock ghenoech-saem blyckt d'antwoorde op de derde vraghe.

39. [*Suspensie eens dienaers.*] — Op de 4^e vraghe (gravam. 20) is gheandtwoordt, dat men op claer bescheydt ende ghetuyghenisse moet toegaen om tot de suspensie eens dienaers te commen ende niet op onseekere gheruchten, tsy dat men tbescheydt kerkelycker wyse can becommen, off dat het rechtelycker wyse (wanneert soo van noode is) geschiede, behoudelyck nochtans, indien een dienaar de herberghen frequenteert ende oorsaecke van quade geruchten gheeft, dat de classes ende kercke hem ernstelyck sullen vermanen ende, soo hy niet en desisteert, naer Godts woort ende kerckelycke orden teghen hem als eenen ongehoorsamen ende wederspannighen procederen.

40. [*Getuygenisse geven.*] — Opt de 5^e ¹⁾ (gravam. 21) wordt gheandtwoordt, wanneer het luyden syn met eeren ende die men kent voor onpartydich, soo valt op haer getuychnisse niet te segghen.

41. [*Overspelige of een dienaar mach trouwen.*] Op de 6^e (gravam. 22) off een dienaar mach trouwen deghene, die te vooren in overspel met malcanderen gheweest hebben, is gheandtwoordt, dat de dienaers de soodanighe sullen wysen tot de overicheydt ende laten deselve sulcke saecken rechten.

42. [*Getroude in onvrede levende ende lidmaten zijnde.*] — Op de 7^e vraghe (gravam. 23) is gheandtwoordt, dat de dienaers deghene die gehoudt syn ende door onvrede van malcanderen huyshouden, ernstelyck sullen vermanen tot reconciliatie. Ende ist dat sy sich daertoe niet en connen verstaen, sal de kerckenraedt de saecke ondersoecken ende den schuldighen van het avondmael des Heeren affhouden, maer den onschuldighen ende den versoenlycken toelaten.

43. [*Bankeroutiers.*] — Op de 8^e vraghe (gravam. 24) is geandtwoordt,

¹⁾ „5e” M heeft „5 vrage.”

dat men neerstelycken sal ondersoecken , off dese schuldenaers der goeden luyden goet in overdadicheydt doorghebracht ofte met valschheydt ende bedroch ommegegaen hebben , off dat haer faileren alleen door ongheluck , van den Heere hen overghesonden , is gheschiet. Want ghelyck de eerste syn te censureren om haer overdaets ende valsheydts wille , alsoo en isser gheen reden , waeromme den tweeden eenighe straffe opgheleydt soude moghen worden.

44. [*Of alle dienaers der steden in den classe decisive stemmen hebben.*] — Op de 9^e vraghe (gravam. 25) , off alle de dienaers in de steden , wanneer se in den classe tsamen verschynen , stemme decisyff sullen hebben , is gheandwoordt , dat men dit refereert tot den synodum generael.

45. [*Gravamina van de classe van Gorichem. Grave VAN HOHENLOO wil, dat de dienaren van het graefschap Buren onder de classe van Gorinchem niet meer resorteren.*] — Noch heeft de classis van Gorchum buyten dese uyt-schryvinghe eenighe andere gravamina voorghestelt , die hen namaels syn voorghecommen , als ten eersten dat de drossart van Bueren uyt den naem van den grave VAN HOHENLOO den dienaren , ondert graeffschap van Bueren resorterende , belast hadde in de classe van Gorchum niet meer te compareren om de jurisdictie van syne G. niet te vercorten. Ende is goetgevonden , dat de ghedeputeerde des synodi syne G. sullen onderrechten , dat de repartitie der classen ende tonderhouden van dien gantsch niet medebrenghet eenighe vercortinghe van politycque jurisdictie. Doch alsoo syne G. nu buytenslandts is , sal de drossart versocht werden den voorsz. dienaren toe te laten by provisie hare ghewoonlycke comparitien in den classe van Gorchum te doen , totdat syne G. wederghekeert sal syn.

46. [*Everdingen ende Sydervelt hebben geen predicanten.*] — Ten tweeden dat de grave VAN CULENBURGH tot Everdinghen ende Sydervelt in de plaetse van predicanten ghestelt hadde schoolmeesters om te lesen in de kercke , by ghebreecke van middelen om predicanten te onderhouden. Waerop de synodus , insiende de consequentie , die hieruyt volghen soude tot achterdeel der kercke , den ghedeputeerde des synodi heeft belast aen syn G. ofte synen raet te versoecken , dat de voorsz. twee dorpen by provisionele combinatie met eenen dienaar moghen werden voorsien , totdat beter middelen ghevonden connen werden.

47. [*Houwelyck met een furieus man.*] — Ten derden hebben ghevraecht , off het houwelyck , by een seeckere weduwe aengegaen met een man , die

weleer furieus was gheweest, maer was cloeck van sinnen, als hy se troude, ende nu weder furieus is gheworden, ghedissolveert mach werden. Ende is gheantwoordt, dat het niet goddelyck mach werden ghedissolveert, ghelyck het oock naer rechten een houwelyck moet blyven.

48. [*Stolwijckse magistraet soeckt te behouden* SIMON DE VLEIGER.] — Hebben voorts by desen synodo clachte ghedaen de schoudt, ghesworens ende sommige lidtmaten der kercke tot Stolwyck, resorterende ondert classe van der Goude, van dat de voorsz. classis hen wilde benemen haren predicant SYMON DE VLEGHERE, met welcken sy verclaerden wel tevreden te syn, dan datter alleen dry ofte vier lidtmaten waren, die haer met syn ghaven (welcke nochtans by de classe waren gheaprobeert) niet en lieten ghenoeghen, versoeckende hulpe aen den synodum om haren dienaer te moghen behouden. De synodus hierop ghehoort de ghedeputeerde des classis van der Goude, oock mede de vier lidtmaten der kercke, hiervoor gheroert, ende SYMON DE VLEGHERE selve (die oock by last der vergaderinghe een predicatie voor deselve dede), ende alles rypelyck overgheweghen, heeft gheoordeelt, dat de voorsz. dienaer in syn kercke sal blyven ende hem vermaendt die ghaven, die in hem syn ende die de synodus ghenoechsaem achtet om de ghemeente te onderwysen, tot meerder stichtinghe des volckx te verwecken. Syn oock de voorsz. verschillende partyen elck naer hare gheleghentheydt vermaent tot vrede ende stichtelycke conversatie met malcanderen ende met den dienaer voorsz.. Ende om tbeslydt des synodi de ghemeente aen te dienen ende een vaste reconciliatie, sooveel moghelyck is, te maecken, soo sullen JOANNES BECIUS ende FRANCISCUS PITHEUS sich met den eersten tot Stolwyck vinden, ende de classis sal particulierlyck toesicht op de voorsz. kercke ende haren dienaer nemen.

49. [*Gelderlant versoeckt, dat Bommel come onder haren synode.*] — Opt schryven van de cancelaer ende Raden des vorstendoms Geldre ende graeffschaps Zutphen aen dese vergaderinghe opt aendienens des synodi van Gelderlandt, inhoudende een versoeck, dat de dienaers, die duslanghe den classi van Gorichem annex syn gheweest ende nochtans in Gelderlandt sitten, van de voorsz. classe ontslaghen ende tot den Gelderschen synodum ghewesen souden werden, is goetgevonden, dat de ghedeputeerde des synodi hiervan eerst sullen spreken met JOANNE LEONE, dienaer der kercke tot Bommel, ende na bevindinghe der saecke daerinne procederen, midts dat niet tot verlatinghe der voorsz. dienaren en sal werden ghedecideert, voordat het den Staten van Hollandt verthoont sal wesen om de gheleghentheydt der stadt Bommel wille, die een particulier respect tot Hollandt heeft.

50. [*Correspondentie tusschen Gelderlant ende ons versocht van twee dienaeren als met Noordhollant.*] — Was versocht van JOANNE FONTANO, kerkdienaer tot Arnhem, dat men deser vergaderinghe soude aengheven, dat in den synodo van Gelderlandt ghesproken was van twee dienaeren uyt den haren¹⁾ op onsen synodum ende wederomme twee dienaeren uyt desen synodo op den heuren (ghelyck tusschen den Zuydt ende Noorthollantschen synodum gheschiet) respectivelyck te committeren tot meerder stichtinghe ende goede eenicheydt tusschen den kercken. Maer alsoo men niet en wist uyt het aengheven FONTANI, wat hierinne by den synodo van Gelderlandt finalycken geresolveert was, soo is JOANNI UYTENBOGAERT opgheleydt (alsoo aen hem gheschreven was) daernaer te vernemen, opdat de synoden van Zuydt ende Noorthollant, welcken beyden tselve aengaet, hiervan teghen taenstaende jaer verwitticht mogen werden.

51. [*Boeckken tegen den heer van St. ALDEGONDE.*] — De ghecommitteerde dienaers uyt Noorthollant, ghevraecht off sy wat hadden voor te stellen, seyden in laste te hebben van wegghen haers laetsten synodi hier aen te dienen derselver vergaderinghe advys te syn, dat het boeckken, onlanx int Fransoys uytghegheven tegen de heere van St. ALDEGONDE, ghenaemt Antidote ou Contrepoison, wel diende by de kercke beantwoordt te werden, voor soovele als daerinne worden aenghetast ende gheblameert de kercken int generael. Waerop dese vergaderinghe wel bekend heeft tselve niet quaet te syn, maer vant swaricheydt, wie het doen soude, ghemerckt de dienaers met hare diensten ghenoech te doen hebben, ende hebbøn hiertoe wel ghestemt ARNOLDUM CORNELII ende JOANNEM UYTENBOGAERT, doch deselve hebben sich mede gheexcuseert.

52. [*TACO SIBRANDI.*] — Ten anderen is by de voorsz. ghecommitteerde mede aenghedient, hoe dat in den laetsten synodo van Noorthollant eendrachtelyck ende met ghemeenen advyse aller classen volghende hare instructien besloten was, dat men TACONEM SYBRANDI (die nu soo langhe jaren de kereke van Medenblich in een droevighe scheuringhe ende onruste ghestelt hadde ende noch stelde, sonder te willen in eenicheydt commen met de ghemeene kercken) openbaerlyck van den predickstoel in sommige kercken verclaren soude niet gehouden te werden voor een dienaer der Ghereformeerder kereke, maer dat mynheeren de Staten van Hollandt ende Westvrieslandt ghedaen hadden ende noch deden inhibitie van de voorsz. publicatie ende verclaringhe, waerinne de kereken van Noorthollant gheen

¹⁾ „uyt den haren” ontbr. in M.

cley n mescontentement ende mishaghen hadden, ende dat de ghedeputeerde des synodi door brieven aen hem hadden versocht, alsoo de synodus in Zuydhollandt voorhanden was, dat sy tgunt voorsz. is, aldaer souden aendienende ende aen deselve versoecken assistentie om te bevorderen, dat se onverhindert hare synodale resolutie te werke mochten legghen. Dienvolghende hebben de ghecommitteerde voorsz. dese saecke met de teghenwoordighe vergaderinghe gheleydt in communicatie ende versocht de handt daeraen te willen houden, achtende tselve wel behoorlyck te syn, overmidts het een generale saecke is, die ons allen int ghemeene aengaet, dat de censuren teghen de dienaers, die se verdiendt hebben, vryelyck moghen gheoefft werden ende andersints een schadelyck inbreuck in de kercke ghemaect wordt. Waerop de vergaderinghe (tselve mede alsoo verstaende ende insiende) heeft gheresolveert, indien de ghemeene kercken van Noorthollandt hare hulpe in desen eyndelyck commen te versoecken, dat se haerselven met hen sullen adjunct voeghen in de voorderinghe van de voorsz. saecke, ende dat de ghedeputeerde deses synodi eendrachtelyck met die van Noorthollandt den heeren Staten sullen remonstreren, dat hare E. de kercken in hare censuren niet en beletten, maer laten deselve haren vryen ganck hebben teghen den dienaren, die notoire publycke erghernissen ende schade in de kercken aenrichten. Tot welken eynde hare E. sal voorghehouden worden de acte, by hare E. den dienaren van den kercken van Zuydhollandt voor eenighe jaren verleent, inhoudende dat de kercken in hare handelinghen teghen d'ongheregelde dienaers onghestoort ghelaten sullen worden.

53. *Deputatien by den synodo gedaen.* ¹⁾ — Tot visitatores classium syn ghestelt :

in den classe van Dordrecht

GODEFRIDUS OLDENDORPIUS,

ANDREAS DE MEESTERE ²⁾;

in den classe van Delft

JACOBUS ROLANDI,

PETRUS LOWYCK;

in de classe van Leyden

HENRICUS GALLUS,

DAVID JACOBSZ;

in de classe van der Goude

LAMBERTUS JEMMINGIUS,

ADRIAEN VAN DEN BORREN, die om redenen wort gecontinueert;

¹⁾ Dit marg. ontbr. in M. ²⁾ „de Meestere” M heeft „Demetrius”.

in de classe van Rotterdam

HENRICUS COCHLAEUS,
CORNELIUS VAN HILLE;

in de classe van Gorichem

JODOCUS GEISTERANUS,
ALBERTUS CELCAERT;

in de classe van den Briele

REGNERUS DONTCLOCK,
CORNELIS ADRIAENSZ;

in de classe van den Haghe

DIRCK PIETERSZ,
LIBERTUS FRAXINUS;

in de classe van Woerden

ROBERTUS DE RIDDERE,
FRANCISCUS PITHEUS.

Dewelcke by den synodo ghestelt synde, voor dit jaer ten minsten eens alle de kercken haers classis sullen visiteren ende aen den naesten synodum rapport doen.

54. Tot ghedeputeerde des synodi voor de twee naestcommende jaren in de plaetse ARNOLDI CORNELII ende CASPARI SWERINCKHUSII syn ghestelt WERNERUS HELMICHIIUS ende JOANNES BECIUS, ende sullen de voorsz. ARNOLDUS ende BECIUS uyt den naem deses synodi op den naesten synodo van Noort-hollandt compareren.

55. Ten laetsten na vermaninghe, by JOHAN UXTENBOGAERT ghedaen op Matth. 5 : 13, syn mynheeren de gecommiteerde der heeren Staten bedanct. Ende censura gehouden synde is de vergaderinghe naer dancksegginge tot Godt verlaten, de classe van der Goude bevolen synde (naer ordinantie) die uytshryvinghe des naesten synodi, in dewelcke een dienaer uyt de classe van Leyden voor ende een uyt de classe van Rotterdam naer een vermaninghe door Godts gheuede sullen doen. Aldus geeyndicht tot Schoonhoven op den 13^{en} Septembris anno 1597.

JOANNES UXTENBOGAERT,
hujus synodi praeses.
